

Författaren **Atiq Rahimi**

Vart tar sorgen vägen?

Efter succén med utgivningen av romanen "Tålamodets sten" av den fransk-afghanske författaren Atiq Rahimi ger det svenska förlaget Leopard nu ut hans tio år gamla debutroman "Jord och aska". Under ett par dagar härförleden besökte Atiq Rahimi Sverige för att berätta om sin bok. SAK fick en stunds samtal med den hett efterfrågade författaren.

Text & bild: Signe Hassler

Signe är frilansjournalist, SAK-medlem och bor i Stockholm. I november 2008 deltog hon på SAKs medlemsresa till Afghanistan.

Han är utpumpad. Men idel vänlighet och till synes mycket glad att få så mycket uppmärksamhet. Atiq Rahimi är en välklädd medelålders man som de senaste 20 åren varit bosatt i Frankrike. Dit flydde han från Afghanistan redan då på tidiga 1980-talet, trött på den alltmer kringskurna friheten. Den bok som han nu är här för att lansera skrev han många år senare, då som ett svar på sin egen frustration för den utveckling hans hemland gått mot men mest för den sorg han kände när han fick veta att hans bror, som var aktiv i det inbördeskrig som utbröt när ryssarna drog sig tillbaka, blivit mördad. Familjen hade hållit broderns död hemlig för honom i två år i rädsla för att han skulle söka hämnd. Denna ständigt närvarande hämndkultur, fick honom att inse hur förtvivlat läget var för det afghanska folket. Trots att en miljon afghaner dödats under Sovjets ockupation fanns ingen utsikt för fred.

– Jag skriver mina böcker i ett försök att beskriva vad som händer när krigets fasor aldrig avtar. Vart sorgen tar vägen och gör

Atiq Rahimi
på Stockholmsbesök.

med människor som under så lång tid fått utstå prövningar, frågar sig Atiq Rahimi när jag träffar honom på det svenska förlagets kontor.

Jord och aska är en gripande, sorglig, men oändligt vackert berättad historia som utspelar sig i Afghanistan under den sovjetiska ockupationen. Vi får följa en gammal man och hans sonson i deras flykt från den nedbrunna byn där bara lemlästade, döda kroppar finns kvar. Den gamle är på väg att söka upp barnets far som jobbar i en gruva och som fadern tror ännu är ovetandes om det som skett i hembyn. Vi möter det udda paret på en smutsig, sandpinad väggkant i en liten by där de väntar på att få skjuts till gruvan. Inget särskilt händer, men under tiden som han iakttar sitt barnbarn som leker och försöker ta kontakt med omgivningen, formas hans inre tankar till en berättelse. Mannen försöker hitta vägar ut ur sin sorg, att sätta ord på det han upplevt. I en scen frågar barnbarnet sin farfar om ryssarna också varit här på platsen de nu befinner sig. Han säger; ”Visst har de varit här, för farbrodern i affären har ingen röst längre, vakten har ingen röst längre, farfar, var ryssarna här och tog allas röster? Vad gör de med alla röster? Mamma lämnade inte sin röst och hon dog”, säger barnet som inte förstått att han blivit dövt. Kanske som ett resultat av det han sett och varit med om i sin hemby.

”Att berätta är att existera”

– Du vet det där med verbal kommunikation är det enda sättet de flesta afghaner har för att nå varandra. 95 procent är analfabeter – att tala och berätta är lika med att existera. För pojken är alla levande nu utan röster. Han tror att alla som hade en röst, dött. Att han själv lever trots att han har en röst kan han inte förstå, förklarar Atiq Rahimi när jag frågar om den där scenen.

I Atiq Rahimis värld är romanfigurerna ofta väldigt ensamma och utsatta. De varken får eller verkar förvänta sig så mycket av omvärlden.

– Jag har velat komma åt den afghanska själen, individen. I vår kultur är det familjen, kollektivet som räknas. Du räknas bara som en del av något större. Ingen försöker förstå dig, detta gör att man känner sig väldigt isolerad inuti. Det är något av det jag vill förmedla, förklarar Atiq Rahimi.

Den gamle mannen känner sig totalt övergiven. Också av sin Gud. Han rådbråkar honom och känner nästa minut stor skuld. Han är rädd för sin Gud. Avspeglar det afghanernas relation till religionen frågar jag Atiq Rahimi?

– Som den ser ut nu ja, men så var det inte alls tidigare. Då byggde religionen på filosofisk grund där Gud stod som symbol för kärlek. Nu när vi efter 40 års maktövertagande tvingats in i till en annan identitet, så har religionen blivit politisk och bygger

Jord och aska

Översättning: Kristina Ekelund.

Har också filmatiserats och då med Atiq Rahimi som regissör. Filmen har vunnit flera priser.

Även hans böcker har vunnit priser, *Talamodets sten* vann det prestigefulla franska *Goncourtpriset* 2008. Han har också gjort en dokumentär om de olika maktfraktioner och statskicks som styr Afghanistan de senaste 40 åren. Nyligen utkom Atiq Rahimis senaste roman. Den är en slags afghansk parafraas med komiskt anslag av Dostojevskijs ”Brott och straff”.

på rädsla. Religionen dikteras av maktens män och de utnyttjar människors utsatthet för att få dem att agera efter sin vilja, säger Atiq Rahimi som själv anser sig tillhöra alla religioner och likväl ingen beroende på hur frågan om tron ställs.

– Vi har utsatts för experiment för alla världens statsskick. Den afghanska själen har därmed blivit stympad menar Atiq Rahimi. Därför bör ett första mål för all humanitär insats vara att hjälpa människor att hitta tillbaka till den, anser han. En uppgift han försöker bistå genom att stödja och initiera olika kulturprojekt i sitt gamla hemland.

– Mat är viktigt men om själen inte får sitt och människan tappar fäste i tillvaron så går hon under ändå.

Afghansk såpa

Atiq Rahimi har framför allt valt att gå in och starta olika medieprojekt. Den sektor som faktiskt fungerar väl i ett annat nästan totalt raserat land. Han har till exempel stött en liberal radiokanal och nu, något udda kan tyckas, på senare år skapat en såpa för tv. Tidigare tittade afghanerna nästan uteslutande på indiska såpor. Atiq Rahimi ville därför skapa en egen afghansk. Grundhistorien handlar om hur en afghan som bott utomlands många år återvänder men inte får tillbaka det hus han lämnade i sina släktingars vård under tiden han var borta. De vägrar lämna tillbaka det.

Såpan är en allegori över Afghanistans politiska historia de senaste åren där kungen hämtades hem för att ta över styret i det land som han tvingats lämna, förklarar Atiq Rahimi.

Atiq Rahimi är ofta i Afghanistan. Men bosätta sig där igen vill han inte. Han trivs bra i Paris.

– Men jag gillar att resa, jag är nog lite av en nomad, säger han för att skynda iväg till den taxi som ska ta honom till nästa möte i nästa land. •

Jobba på SAK...
...alla tjänster
utannonseras
på www.sak.se

SAK